

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра Фінансів

Допущено до захисту
завідувач кафедри

к.е.н,

Волохова І.С.

“ ___ ” _____ 2018 р.

ВИПУСКНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 7.03050801 «Фінанси і кредит»

за темою:

«Механізм фінансування освіти в Україні»

Виконавець

Студентка фінансово-економічного
факультету

Гонтарева Тетяна Євгенівна

/підпис/

Науковий керівник

к.е.н., ст.викладач

Богатирьова Є.М.

/підпис/

Одеса 2018

ПЛАН

Вступ	3
Розділ 1. Теоретичні засади фінансування освіти	5
1.1. Становлення та розвиток форм фінансування освіти	5
1.2. Сутність та класифікація видатків бюджету	12
1.3. Механізм фінансування освіти в Україні	21
Розділ 2. Особливості фінансування освіти в Україні	32
2.1. Аналіз фінансування освіти в Україні	32
2.2. Моніторинг фінансування видатків місцевих бюджетів на освіту (на прикладі бюджету м. Одеси)	43
Розділ 3. Вектори удосконалення механізму фінансування освіти в Україні	51
3.1. Зарубіжний досвід фінансування освіти та його адаптація до умов України	51
3.2. Шляхи вдосконалення казначейського виконання видатків на освіту	59
Висновки	68
Список використаної літератури	72

ВСТУП

Освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою, та держави.

Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору.

Держава створює умови для здобуття громадянської освіти, спрямованої на формування компетентностей, пов'язаних з реалізацією особою своїх прав і обов'язків як члена суспільства, усвідомленням цінностей громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина.

Фінансування освіти перебуває у полі зору вчених-економістів і практиків, які намагаються розробити дієві механізми управління фінансуванням освіти. Актуальність даної теми зумовлена необхідністю удосконалення системи фінансування та запозичення зарубіжного досвіду фінансування освіти.

Питаннями аналізу фінансування освіти в Україні займалися такі вчені, як Булгакова С.О., Василенко О.І., Василик О.Д., Дорохова Г.А., Погрібний А., Пасічник Ю.Б., Старостенко Г.Г., та інш.

Метою роботи є розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення існуючого механізму фінансування освіти на основі узагальнення теоретико-правових засад та вітчизняної практики обслуговування та виконання місцевих бюджетів за видатками.

Під час написання дипломної роботи поставлені такі завдання: розгляд теоретичних засад фінансування освіти; проаналізувати пріоритетні напрями фінансування освіти в Україні та місті Одесі.

Об'єктом дослідження є процес фінансування освіти в Україні та у м. Одесі та інструменти, що використовують його учасниками.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні аспекти організації фінансування освіти.

Під час написання дипломної роботи були використані наступні методи: діалектичний метод наукового пізнання взаємозв'язків і проблем взаємодії органів Державної казначейської служби України та розпорядників бюджетних коштів в процесі організації фінансування освіти. При проведенні аналізу фінансування освіти використовувався горизонтальний аналіз (для порівняння показників видатків на освіту відповідного бюджету з відповідними показниками за попередні періоди); метод аналізу та синтезу при визначенні закономірностей, що мають місце в процесі фінансування освіти та перспектив їх розвитку. У формуванні результатів дослідження використовувалися графічні та графоаналітичні методи (діаграми та інформаційні таблиці).

Інформаційну базу дослідження складають закони України та нормативно-правові акти, інструкції та методики, що використовуються в процесі організації фінансування освіти загалом, наукові публікації вітчизняних та зарубіжних вчених, статистичні матеріали органів ДКСУ, статистичні дані, опубліковані Державною службою статистики України, а також офіційні данні з відділу статистики Управління Державної Казначейської служби у м. Одесі Одеської області.

Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаної літератури.

ВИСНОВКИ

На підставі вищевикладеного матеріалу представляється можливим зробити наступні висновки.

Питання фінансування освіти в Україні не втратило своєї актуальності, про що свідчить погіршення механізму фінансування, недостатність фінансування освіти згідно чинного законодавства. Тому фінансування освіти перебуває у полі зору вчених-економістів і практиків, які намагаються розробити дієві механізми управління фінансуванням освіти. Актуальність даної теми зумовлена необхідністю удосконалення системи фінансування та запозичення зарубіжного досвіду фінансування освіти.

Під час написання бакалаврської роботи та проведення аналізу наукових робіт, ми дійшли висновку, що

що світовій практиці відомі наступні види фінансування освіти :

- 1.Фінансування за видатками;
- 2.фінансування за результатами ;
- 3.договірне фінансування освіти .

За роки незалежності в Україні використовується система фінансування за видатками. Це означає, що бюджетні кошти надходять прямо до ВНЗ, а їх використання чітко контролюється державою. Ступінь автономії, а отже, і відповідальності ВНЗ за надання якісних освітніх послуг низький. Бюджетування ВНЗ здійснюється з використанням трьох механізмів:

1. лінійний бюджет –кошторис розподіляється за типами витрат (зарплата, обладнання, обслуговування студентів);

2. програмний бюджет –розподіл коштів за центрами вартості (окремими 2. факультетами або, в деяких випадках, навіть окремими викладачами, які відповідають за програму);

3.кошторис за видами діяльності –з виокремленням витрат на навчання та на дослідницьку роботу.

У бакалаврській роботі був проведено аналіз фінансування освіти по Україні та конкретно місцевим бюджетом м. Одеси. Згідно цього аналізу ми дійшли висновку, що існують конкретні проблеми. До них слід віднести:

- 1) організаційні;
- 2) кадрові;
- 3) правові;
- 4) методичні.

До організаційних проблем виконання місцевого бюджету за видатками є недосконалість планування; прагнення більшості органів місцевого самоврядування до перерозподілу повноважень щодо наділення банків функцією обслуговування ними дохідної та видаткової частин місцевих бюджетів

Однією із головних проблем, котрі виникають у виконанні бюджету є недосконалість планування видатків на освіту бюджету. Завдяки цьому більшість місцевих бюджетів потребує додаткового фінансування. Рішення видачі позик місцевому бюджету із обласного не вирішують це питання. Оскільки надані позики покривають лише поточні видатки, а витрати довготермінового характеру залишаються фінансово не забезпеченими. Рішення цієї проблеми полягає в додатковій дотації місцевому бюджету з обласного, у наслідок чого розпорядники місцевого бюджету можуть безперебійно здійснювати свої видатки на освіту та зменшити кількість змін у своїх планах використання бюджетних коштів.

До кадрових слід віднести недостатню кваліфікацію бухгалтерів та касирів організації, які обслуговуються в органах ДКСУ. Вони не знають норми закони, як треба правильно використовувати та тлумачити базисні положення про роботу ДКСУ та діловодство у ДКСУ. Під час складання документів, які подаються на перевірку до ДКСУ виявляється багато порушень складання цих документів або порушення строків подачі цих документів до перевірки до ДКСУ. Органи Казначейства реагують на це у виді складання попередження про порушення бюджетного законодавства, але як показує практика, це не є вирішенням проблеми. На нашу думку, слід проводити наукові конференції, семінари з головними бухгалтерами, бухгалтерами, касирами одержувачів бюджетних коштів, розповідати їм про нові норми закону та останні зміни, що відбуваються. Це, на нашу думку, є дієвим вирішенням проблеми, так як під час ведення цих конференцій у форматі «Доповідь - Питання», ми маємо змогу пояснити чому потрібно робити саме так, а не інакше. Тому що тільки шляхом ведення спільної

бесіди можна вирішити це питання. Іноді бухгалтера самі не хочуть вчитися новим правилам виконання місцевих бюджетів, та роблять все по-старому. Тут проблему треба вирішувати зміною кадрів, так як ніякий спосіб не є дієвим, коли людина не розуміє, що нормативно-правова база не стоїть на місці, а постійно розвивається.

До правових відносять недосконалість нормативно – правової бази казначейського обслуговування місцевих бюджетів. Часті зміни у законодавстві не дозволяють ефективно здійснювати функції, покладені на органи Казначейства у сфері виконання бюджетів. Це створює різноманітні конфлікти між органом Казначейством та ті розпорядниками бюджетних коштів.

Основою методичних проблем є недосконалість комп'ютерної бази; недостатня інформативність платіжного доручення. Планується введення системи «Клієнт- Казначейство - Казначейство». Це надає змогу розпорядникам бюджетних коштів подавати документи, котрі потрібні для реєстрацію юридичних та фінансових зобов'язань у електронному виді. Клієнт має змогу відправити до Казначейства документи електронною поштою, що спрощує систему подачі документів. Клієнту не потрібно їхати до органу Казначейства та працювати з документами віддалено.

Вирішенням організаційних проблем є вдосконалення системи планування видатків завдяки технічному обладнанню та автоматизації робочого місяця. Створення автоматизованої системи по типу «АС – Є Казна» дала б змогу узагальнювати та ототожнювати показники бюджету. Потрібно створити програмне забезпечення, у якому слід ввести такі графи: «Дата замовлення грошових коштів», «Орієнтована дата надходжень грошових коштів», «Дата надходження грошових коштів за випискою банку (Державної казначейської служби України)», «Дата проведення видатків». Це є суттєвою умовою ідеального виконання видатків бюджетів.

Під час аналізу проблем фінансування освіти та моделей зарубіжного досвіду пропонуємо взяти до уваги наступну модель.

Модель ДІФЗ –державних іменних фінансових зобов'язань: залежно від результатів складання єдиного державного іспиту абітурієнти одержують ДІФЗ –

державні цінні папери, що підтверджують фінансування державою освітніх послуг певного типу на конкретну суму грошей.

Далі абітурієнт спрямовує ДІФЗ до того ВНЗ, в якому хоче здобути освіту. Тобто держава підтримує не ВНЗ, а саме студентів. Однак чим вищими є результати єдиного державного екзамену абітурієнтів, тим більше бюджетних коштів надходить до ВНЗ. Тому ми вважаємо, що за допомогою такої технології фінансування, абітурієнти (студенти) конкурують поміж собою за отримання державної підтримки, а ВНЗ – за студентів та їхні цінні папери.

Цей напрямок є перспективним для України, тому що багато вузів та факультетів цих вузів не користуються популярністю, а тільки вимагають грошей з державного та місцевого бюджетів задля свого існування. Йдеться фактично про ваучерну освіту, яку ще у 80-ті рр. запровадили у Великій Британії. У Великій Британії ваучери і зараз використовують у системі початкової і середньої освіти, а в деяких штатах США – в системі середньої та вищої професійної освіти. Удосконалення державного фінансування освіти свідчить про розуміння вищим керівництвом країни значущості процесів формування та розвитку інтелектуального потенціалу країни.

У цій моделі фінансове планування діяльності вузу полягає насамперед у розрахунку потреби в коштах. Державні ВНЗ здійснюють підготовку бюджетних запитів з визначеною потребою в бюджетному фінансуванні та подають їх головним розпорядникам коштів. Традиційно фінансування ВНЗ в Україні здійснюється відповідно до можливостей бюджету, відтак забезпечується 40–80% від розрахункової потреби в коштах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про освіту» , Відомості ВР від 05.09.2017 № 2145-VIII
2. Субтельний О. М. Україна: історія / О. М. Субтельний ; пер.з англ. Ю. І. Шевчука. – К. : Либідь, 1991.
3. Артемова Л. В. Історія педагогіки України: підручник / Л. В. Артемова. – К. : Либідь, 2006.
4. Левківський М. В. Історія педагогіки: навч. посіб. / М. В. Левківський. – [3-є вид., переробл. та доп.]. – К. : ЦУЛ, 2008.
5. Концептуальні засади демократизації та реформування освіти в Україні: педагогічні концепції / А. Погрібний ; Всеукр. пед. товариство ім. Г. Ващенко, Ін-т українознавства Нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. – К. : Школяр, 1997.
6. Конституция (Основной Закон) Союза Советских Социалистических Республик от 05.12.1936 г. // Известия ЦИК СССР и ВЦИК. – 1936. – № 283.
7. Об укреплении связи школы с жизнью и о дальнейшем развитии системы народного образования в СССР: Закон СССР от 24.12.1958 г. // Ведомости Верховного Совета СССР. – 1959. – № 1. – Ст. 5.
8. Дорохова Г. А. Законодательство о народном образовании: теоретические проблемы совершенствования / Г. А. Дорохова. – М. : Наука, 1985.
9. Бюджетний Кодекс
10. Старостенко Г. Г. Бюджетна система : навч. посіб. / Г. Г. Старо-стенко, Ю. В. Булгаков. - К. : Центр учбов. літератури, 2006.
11. Василик О. Д. Державні фінанси : підруч. / О. Д. Василик, К. В. Павлюк. - К. : Центр учбов. літератури, 2004.
12. Бюджетна система України : навч. посіб. / [Булгакова С. О., Василенко Л. І., Єрмошенко Л. В. та ін.] ; за ред. С. О. Булгакової. - К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2002.
13. Пасічник Ю. Б. Бюджетна система України та зарубіжних країн : навч. посіб. / Пасічник Ю. В. . - К. : Знання-Прес, 2002.
14. Воронова Л. К. Фінансове право України : [підруч.] /Воронова Л. К. – К. : Прецедент ; Моя книга, 2006.

15. Фінансове право. Академічний курс : [підруч.] / Орлюк О. П. – К. :Юрінком Інтер, 2010. – 808 с.
16. Бюджетная система России : [учеб.] / [под ред. проф. Г. Б. Поляка]. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 1999.
17. Финансовое право : [учеб.] / [под ред. Н. И. Химичевой]. – М. :БЕК, 1995.
18. Наказ МФУ № 754 від 21,06,2012 Про внесення змін до Інструкції щодо застосування економічної класифікації видатків бюджету
19. [Електронний ресурс]: – Режим доступу: https://studopedia.su/13_73805_vidatki-na-ekonomichnu-diyalnist.html
20. Урусова З.П., Сухаренко Т.А. Видатки на соціальну сферу. Електронний ресурс <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=68278>
21. [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <https://studfiles.net/preview/5374505/page:4/>
22. [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://cost.ua/budget/expenditure/>
23. [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <https://minfin.com.ua/>
- 24 [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
25. [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/index>
26. Кузьмина Н. Г. Зарубежный опыт финансирования образования в условиях возрастания автономии вузов / Н. Г. Кузьмина // Вестник Волгоград. гос. ун-та. – Серия 3: Экономика, экология. – 2008. – № 2 (13)
27. Груздев Г. В. Проблемы финансирования высшего образования в контексте задач инновационного развития вузов / Г. В. Груздев, Ю. А. Платонова // Вестник Нижегородского ун-та им. Н. И. Лобачевского. – 2012. – № 2(2).
28. (Шевченко Л.С. Фінансування вищої освіти: диверсифікація джерел / Л.С. Шевченко. // Теорія і практика правознавства. – 2013. – Вип. 2.

29. Грішнова О. Зарубіжний досвід фінансування освіти та перспективи його застосування в Україні / О. Грішнова // Наукові праці НДФІ. – К.: НДФІ, 2000. – Вип. 10-11.

30. Лисяк Л.В. Особливості кошторисного планування видатків закладів загальної середньої освіти та напрями його вдосконалення / Л.В. Лисяк, О.В. Дубовська // Бізнес Інформ. – 2014. – № 12.

31. [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=40341>]

32. Наказ МФУ № 793 від 20.09.2017 року

33. Русін В.М. Проблеми казначейського обслуговування бюджетів та шляхи їх вирішення. [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/11957/1/Проблеми%20казначейського%20обслуговування%20бюджетів%20та%20шляхи%20їх%20вирішення.pdf>